GILAD PEREZ

Hummus en Hamas

Een Marokkaans-Joodse vredesjournalist in oorlogstijd

2025 Prometheus Amsterdam

Mede mogelijk gemaakt door het Postcode Loterij Fonds van Free Press Unlimited.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2025 Gilad Perez
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Omslagbeeld Thomas Schlijper
Foto auteur Frank Jansen
Kaart Yde Bouma
Zetwerk Elgraphic
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5704 3

1

Marokkaans en Israëlisch

Het is 23 februari 1956. In de Marokkaanse stad Casablanca, op dat moment nog onder Frans gezag, wordt het vierde kind van de familie Perez geboren. Als zoon van een jong liefdeskoppel groeit hij op in het 'witte huis' (Casablanca). Jaren later besluit het gezin, dat inmiddels tien leden telt, samen met veel meer Joodse Marokkanen naar de jonge staat Israël te emigreren. De zionistische beweging roept hen op naar het beloofde land te komen, daarnaast zijn ook veel Joden bang dat hun situatie zal verslechteren in het net onafhankelijke Marokko. De Joodse geschiedenis in het Noord-Afrikaanse land kent dan zowel golven van tolerantie als discriminatie. De familie Perez komt terecht in Herzliya, een Israëlische stad vernoemd naar de grondlegger van het moderne zionisme: Theodor Herzl. Maar voordat dit een geschiedenisboek wordt, spoel ik zo'n vijftig jaar door.

Van Herzliya naar Delft. Van een 8-jarige Marokkaans-Joodse immigrant naar mijn 58-jarige vader, met inmiddels een Nederlands paspoort. Ik hoor dan zowel Arabischtalige telefoongesprekken als Hebreeuwse liederen door de woonkamer galmen. Ook het Israëlische en Ne-

derlandse nieuws staan heel de dag aan. 'Als de Arabieren hun wapens neerleggen, zou er geen strijd meer zijn. Als de Israëliërs hun wapens neerleggen, zou er geen Israël meer zijn,' zegt mijn vader vanuit de smalle keuken in de Prinsenstad. 'Dat zei Golda Meïr ooit,' voegt hij eraan toe. 'Wie?' vraag ik. 'Golda Meïr, de eerste vrouwelijke premier van Israël,' antwoordt hij al roerend door de Marokkaanse couscous. Het is geen toeval dat mijn vader een geschiedenisles geeft op dat moment. In Gaza woedt een bloedige oorlog. De beelden op het NOS-journaal zorgen voor mijn eerste vraagtekens bij de regio waar het grootste deel van mijn familie woont. Maar die interesse verdwijnt binnen de kortste keren.

Israël fascineert mij als jongen op de vrije school maar tot op zekere hoogte. Aan de ene kant knutsel ik etuis en pantoffels met de Israëlische vlag, volg ik Israëlische tennisspelers op de voet en zing ik altijd het Hebreeuwse 'lang zal ze leven' (*hajom jom hoeledet*) voor een jarige klasgenoot. Maar aan de andere kant stap ik nooit het vliegtuig in naar mijn familie in Israël, en als ik diezelfde familie telefonisch spreek, dooft het gesprek uit na *sjalom* ('hallo') en *ma nisjma* ('hoe gaat het'), het karige Hebreeuws dat ik meekrijg van mijn vader.

Diezelfde vader behoedt mij juist voor te veel Israëlische invloeden, vanwege het nog altijd bestaande antisemitisme. Het gaat thuis zelden over de politieke situatie in het Midden-Oosten, op een gesprek over premier Meïr na dan. Ook het jodendom staat niet op de voorgrond. Als zoon van een Joodse vader en een christelijk opgevoede moeder kan ik mijzelf bovendien geen Jood noemen. Volgens de joodse wetten mag iemand dat pas als zijn of haar

moeder tot de Joodse stam behoort. Toch voel ik mij wel verbonden met de Joodse cultuur. Ik vier wél de feestdagen, maar ik kom níet in de synagoge. Daarnaast eet ik geen varkensvlees (een joodse eetregel: koosjer), al gaat een cheeseburger (niet-koosjer) er wel in.

Als puber ben ik veel meer bezig met Feyenoord en mijn eigen sportende leven. Politiek kan mij op de middelbare school eerlijk gezegd weinig schelen. Met het doel sportjournalist te worden schrijf ik mij na de havo in bij de School voor Journalistiek in Utrecht. Daar begint de maatschappelijke en politieke interesse zich langzaam te nestelen. Israël en de Palestijnse gebieden gaan mij pas na de plotselinge dood van mijn vader fascineren. Een dieptragische gebeurtenis waarna ik vaker in het vliegtuig naar mijn familie in Israël stap. In eerste instantie om de band warm te houden, een rol die mijn vader altijd op zich nam, maar langzaam komt ook steeds meer de interesse in de Joodse staat en het voortdurende conflict met de Palestijnen.

Bij wie hoor ik?

In mijn derde studiejaar vlieg ik voor het eerst naar Israël. Voor een studieopdracht krijgen we de mogelijkheid om een reportage te maken in het buitenland. Ik wil naar het Heilige Land om voor het eerst mijn werk te combineren met een bezoek aan mijn familie, iets wat meer Nederlands-Joodse journalisten doen. Het verhaal schrijf ik over de niet-werkende ultraorthodoxe gemeenschap in Israël. Vooral veel mannen in deze gemeenschap werken niet, maar besteden hun tijd aan het bestuderen van de

Thora, de oude joodse wetboeken. Daardoor zijn vrouwen vaak kostwinner. Ook zijn ultraorthodoxe jongeren vrijgesteld van het Israëlische leger. Hun Joods-Israëlische leeftijdsgenoten (18 tot 21 jaar) moeten volgens de wet in militaire dienst, zowel mannen als vrouwen. Tot op de dag van vandaag levert de vrijstelling van de ultraorthodoxe jongeren felle discussie op. Het is voor veel Israëliërs een doorn in het oog dat deze groep niet zijn steentje bijdraagt.

Het achtergrondverhaal schopt het tot de krantenpagina's van de *NRC*. Met familie in Israël vraag ik mij sinds deze publicatie af of ik neutraal en objectief naar de regio kan kijken. Want als journalist wordt er van mij verwacht dat ik geen kant kies, zodat ik met een open blik aan waarheidsvinding kan doen. Zorgt mijn Israëlische familie voor een deuk in die neutraliteit? Nee, is mijn korte antwoord. Ik geloof niet dat iemands etnische achtergrond per definitie iemands mening over een politieke kwestie bepaalt. Opinies worden vooral beïnvloed door de omgeving waar iemand in opgroeit, en niet waar de wieg van diens ouders stond. In een hypothetisch geval had ik jaarlijks in Israël rondgelopen, had mijn vader dagelijks louter positief over de Israëlische regering gepraat en stuurde hij mij naar een zionistische jongerenbeweging in Nederland. Dan zou ik heel anders naar het conflict kijken. De realiteit is vaak complexer. In mijn jeugd heeft niemand mij een sterke mening aangepraat en kwam ik (helaas) niet veel over de vloer bij mijn familie in Israël.

Toch knaagt mijn achtergrond aan me. Een Israëlischere voor- en achternaam – Gilad Perez – bestaan niet.

En de familie die mijn vader achterliet, toen hij als twintiger voor de liefde naar Nederland verhuisde, woont nog altijd in het Heilige Land. Natuurlijk kan dat een lastige factor zijn als toekomstig correspondent, maar ik zie het tegenwoordig veel meer als een voordeel. Ik kan namelijk Israëliërs veel beter begrijpen door mijn achtergrond. En nee, begrijpen betekent niet dat ik het ergens mee eens ben. Mijn vader, die mijn mening had kunnen vormen in Nederland, liet mij vrij en had het nauwelijks over de gespannen regio. Hij had overigens een vriendenkring met zowel Marokkaanse (en Palestijnse) als Israëlische Nederlanders. Deze twee achtergronden heb ik als journalist altijd aangegrepen om mij te plaatsen als 'neutrale' journalist, die beide kanten van het conflict zou begrijpen: het Israëlische én het Arabische perspectief. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat mijn Marokkaanse en Israëlische achtergrond weinig invloed hebben op mijn mening over de vijandelijkheden in het Midden-Oosten. Het zorgt, samen met mijn Nederlandse identiteit, eerder voor een kleine identiteitscrisis. Want, bij wie hoor ik eigenlijk?

Ik ben, geheel terzijde, nog nooit in Marokko geweest en ik spreek (nog) geen enkele vloeiende zin in het Arabisch, in tegenstelling tot mijn iets verbeterende Hebreeuws. Voor die taal volg ik elke zondagavond, samen met Joden uit de diaspora en Palestijnen die in Israël werken, onlinelessen Ivriet. Maar met een uur Hebreeuwse les per week, duurt het jaren voordat ik het spreek. Alleen met een Israëlische tante spreek ik soms de taal van de Bijbel, en dat komt niet door mijn foutloze Hebreeuws, maar eerder door haar gebrekkige Engels. Het gespreks-

onderwerp beperkt zich dan wel tot eten, het belangrijkste topic binnen onze familie.

Gesprekken over de politiek ga ik aan de (Israëlische) keukentafel liever uit de weg. Niet omdat ik bang ben dat ze mij kunnen ompraten tot een religieuze zionist, maar eerder vanwege de angst dat politieke meningsverschillen kunnen leiden tot ruzies. Toch vinden gesprekken over het geweld wel degelijk plaats. Vooral in tijden van oorlog heb je het over *hamatsav* ('de situatie'), zoals veel Israëli's het conflict noemen. Dan ben ik vooral een luisterend oor en stel zo nu en dan een vraag over hun visie. Het heeft mij doen realiseren dat het spreekwoord 'twee Joden, drie meningen', een kern van waarheid bevat. Ook binnen mijn familie zijn er grote verschillen in politieke kleur. Voor mezelf deel ik ze altijd in tweeën, het linkse en het rechtse kamp. 'Ik doe de sjabbat [heilige rustdag] bij links, en morgen drink ik koffie bij rechts,' zeg ik vaak als ik mijn plannen bespreek met vrienden. Ik weet natuurlijk dat dit een versimpeling is van hun ware politieke visies.

Ook het onderwijs zorgt voor minder vooroordelen richting een bepaalde partij in het conflict. Want naast algemene normen en waarden die ik meekrijg vanuit huis, leer ik bovenal in Utrecht om professionele journalistiek te bedrijven. Door alle partijen aan het woord te laten en door bronnen driedubbel te checken. Ik vind daarom dat we journalisten moeten beoordelen op het werk dat ze afleveren, en zeker niet op hun etnische of culturele achtergrond. Daarbij ontken ik niet dat iemands achtergrond geen journalistieke gevolgen kan hebben. Want bepaalde perspectieven zijn zeker moeilij-

ker te belichten. Een Israëliër kan bijvoorbeeld niet naar Gaza, en Arabische journalisten kunnen weer moeilijker met Joodse nationalisten praten. Maar daar zijn ook oplossingen voor.

Voormalig Israëlcorrespondent van *de Volkskrant*, Eddo Rosenthal, vertelde in 2007 in een interview met Coen Verbraak over zijn Joodse achtergrond. De kritiek dat Joodse journalisten te betrokken zouden zijn met Israël, wuift Rosenthal weg. 'Dan zou een katholieke correspondent dus nooit het Vaticaan kunnen verslaan,' vertelde hij. 'Je bent óf een goede journalist óf niet. Wie niet goed is, wordt vervangen. Je zit er niet alleen omdat je het zelf wilt, maar ook omdat je werkgever je daar wil hebben.' Ik ben het eens met Rosenthal, maar wat als ik over dertig jaar een zoon of dochter heb in het leger van Israël? Kan ik dan net zo kritisch schrijven over datzelfde leger als voordat mijn kinderen dienstplichtig waren? Ik betwijfel het.

Nu kan ik nog stellen dat mijn journalistieke kwaliteiten helpen om het conflict genuanceerd te beschrijven. Toch kan ik niet ontkennen dat er bij mij thuis op de bank ook primitieve gevoelens opborrelen als ik nieuws over Israël en Palestina zie of hoor. Vaak vertalen die gevoelens zich niet naar ongenuanceerde uitspraken, maar blijven die, godzijdank, in de onderbuik zitten. Maar dat ik op de bank een heel andere Gilad ben dan op de redactie is niet zo. Toch stelt Abdou Bouzerda, journalist bij het VPRO-radioprogramma *Bureau Buitenland*, dat hij, als hij thuis op de bank naar nieuws kijkt over het conflict, wel degelijk een heel andere Abdou is. 'Op de redactie is het meer overwonnen boosheid en ben ik druk met

het professioneel vullen van de uitzending, maar thuis ben ik soms woest en ongenuanceerd,' vertelt Bouzerda mij. 'Je groeit toch op in een milieu waar je meekrijgt dat wij Arabieren en moslims de Palestijnen steunen.' Hoewel het zijn mening wel heeft beïnvloed, helpt zijn latere intellectuele vermogen het conflict veel genuanceerder te bekijken. Als journalist kan hij de knop omzetten en positioneert Bouzerda zich als onpartijdige journalist. Iets waar ook ik naar streef.

Schijnwerpers

In het najaar van mijn vierde studiejaar mag ik dan eindelijk beginnen aan het echte werk. Geen urenlange hoorcolleges meer, maar een halfjaar doorbrengen bij een van de grootste nieuwsmerken van het land: de *NRC*. Vooral het Midden-Oosten trekt mijn aandacht als jonge stagiair, maar ik krijg geen plek op de buitenlandredactie. Bij de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* breng ik mijn uren door op de mediaredactie, een plek waar journalisten kortweg over zichzelf schrijven, de media. En dat vind ik helemaal prima. Naast Israël en de Palestijnse gebieden, gaat mijn journalistieke hart ook sneller kloppen van mijn eigen vakgebied.

Tijdens de eerste maanden op de tweede verdieping van de redactie aan het Rokin in Amsterdam komen het Midden-Oosten en de media meerdere keren samen. Als jonge journalist voel ik mij best onzeker om over dit uiterst gevoelige conflict te schrijven. Midden-Oostenstudies aan de universiteit staat nog op de agenda, daarnaast wil ik mijn Hebreeuws verbeteren en de Arabische dia-

lecten leren. Maar als de mogelijkheid zich aanbiedt, kan ik het niet laten. Van mijn chef krijg ik de opdracht om een verhaal te schrijven over het werk van correspondenten in het Heilige Land. Dat artikel moet vooral gaan over de gevoeligheid van het debat naar aanleiding van de storm aan haatdragende berichten aan het adres van de nieuwe NOS-correspondent in Israël en Palestina: Nasrah Habiballah. Al vóór zij voet aan wal zet in Tel Aviv maakt haar benoeming veel los. Vooral op Twitter wordt haar Palestijnse achtergrond veelvuldig op een negatieve manier aangehaald. Zo zou ze volgens velen niet neutraal over het conflict kunnen schrijven.

Ik vraag mijn *NRC*-collega's om telefoonnummers van (oud-)correspondenten in de regio, en begin meteen te bellen. Algauw merk ik dat bronnen sneller 'ja' zeggen in mijn hoedanigheid als *NRC*-journalist dan mijn rol als een student aan de SvJ. De journalisten vraag ik naar de invloed van hun werk in het Midden-Oosten op hun persoonlijke en professionele leven. Wat doen al die negatieve reacties met ze?

De eerste correspondent die ik spreek, Jannie Schipper, moet er even over nadenken. Maar ze wil toch iets kwijt over haar voormalige baan als correspondent in Israël en Palestina. Tot aan 2022 was ze correspondent bij de krant waar ik stage loop, en nu werkt ze als onderzoeksjournalist bij regionale dagbladen. 'Misschien is die aarzeling ook tekenend voor de terughoudendheid van Israëlcorrespondenten,' erkent ze via een Zoom-verbinding. Schipper kreeg in 2017 de vraag om naar Israël te verhuizen en daar aan de slag te gaan. 'Ik dacht mijn vrienden in het Midden-Oosten kwijt te raken. Dat is niet gebeurd, maar ik

vertelde het ook niet tegen iedereen.' Haar achtergrond in de Arabische wereld deed haar twijfelen over haar positie in Israël. 'Ik vroeg me af of ik open en neutraal naar de Israëlische samenleving kon kijken.' Het is dezelfde vraag die ik stel over mijn kijk op de Palestijnen.

Mijn tweede interview is met Peter ter Velde, die tussen 1996 en 2001 NOS-correspondent in Israël en Palestina was. Nog voor mijn geboorte. Ook hij zat met vragen over zijn eigen achtergrond. Zijn vader, Feike ter Velde, werkte bij de EO en was uitgesproken pro-Israël. RTL-correspondent Conny Mus liet zich in een interview uit over de achtergrond van Peter en was van mening dat collega's met een Joodse achtergrond te betrokken waren bij Israël. Dezelfde kritiek die Rosenthal in 2007 wegwuifde. 'De NOS wist van mijn achtergrond. Ik bleef gewoon aan als correspondent,' vertelt Ter Velde via een haperende telefoonverbinding als ik in de bibliotheek van Delft de antwoorden aandachtig meeschrijf.

De allereerste Israëlcorrespondent voor *De Telegraaf*, Hans Knoop (mijn derde interview), had allesbehalve twijfels over zijn aanstelling in 1965. Sterker nog, hij dwong zijn benoeming zelf af bij de hoofdredactie. 'Het was mijn droom om daar correspondent te worden.' Als zoon van ondergedoken Joodse ouders werkte Knoop ook voor de AVRO in Israël en was hij hoofdredacteur bij het *Nieuw Israëlietisch Weekblad*. Knoop uit tijdens ons lange telefoongesprek ook zijn ongenoegen over de volgens hem anti-Israëlberichtgeving van *NRC*, maar dat voelt ongemakkelijk om vervolgens op te schrijven, aangezien ik voor datzelfde dagblad werk. Hoewel ik ook weet dat *NRC* zelfkritiek niet schuwt.